

ОСВРТИ

Весна Бижић Омчикус

СРПСКО ЕТНОГРАФСКО НАСЛЕЂЕ У БЕЧУ: АУСТРИЈСКИ ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЈ (НЕМ. ÖSTERREICHISCHES MUSEUM FÜR VOLKSKUNDE)

Апстракт: Ово саопштење је део пројекта „У потрази за расутиим српским етнографским благом“, који има за циљ да открије, документује и прикаже јавности у Србији српско етнографско наслеђе које се налази у музејима ван Србије. У оквиру пројекта, до 2003. године, истраживан је, пописиван и фотографисан српски етнографски материјал који се налази у Руском етнографском музеју у Санкт Петербургу, у Словенском етнографском музеју у Љубљани, у Етнографском музеју (мађ. *Néprajzi Múzeum*) у Будимпешти. Поред тога, истражени су и документовани 2009. године предмети српског порекла и фотографски снимци настали у Србији, који се чувају у Аустријском етнографском музеју у Бечу (нем. *Österreichisches Museum für Volkskunde*).

Кључне речи: *Етнографски музеј, Беч, Сима Тројановић, музејски предмети, фотографије*

Аустријски етнографски музеј, Беч (нем. Österreichisches Museum für Volkskunde)

Постављењу др Симе Тројановића на место помоћника чувара Етнографског одељка Народног музеја допринело је свакако и његово претходно ангажовање у етнологској и музеолошкој делатности. С Бечким антрополошким друштвом учествовао је 1895. године у екскурзији по Босни и Херцеговини. Како би боље упознао „стваралачки дух у разноврсном правцу код народа туђих и словенских“¹ посећивао је, а негде и дуже времена проучавао, етнографске музеје у Сарајеву, Загребу, Софији, Трсту, Пешти, Бечу, Прагу, Млецима, Минхену, Берлину, Лајпцигу, Мајнцу, Паризу. Важно је било и музеолошко образовање које је стекао у Бечу, Минхену и Прагу. Природњак по основном образовању, радио је испрва као професор јестаственице у различитим школама, временом је показао интересовање за етнологију, а затим и за музеологију.² Због тога је као професор у Другој београдској гимназији 1898. године затражио од Министра просвете и црквених питања одсуство од две и по године ради „студовања на универзитетима јевропским по струци етнографско-антрополошкој“, и замолио за новчану помоћ од 150 динара месечно „за све буди какве издатке (попутнину, иматрикулацију, инскрипцију, екскурзије, набавку фотографског апарата, краниометра итд.)“³. У писму министру, Сима Тројановић наводи своју намеру: „Два семестра да пробавим у Бечу и да завршим циклус опште етнографије код Хаберланта, антропологије код М. Хернеса, а нарочито етнографију Балканског Полуострва, коју предаје г. Ватрослав Јагић, за тим о Византинима и Словенима у средњем веку и о трговини код г. Јиречека. Узгред би у Бечу изучио код г. Мајцена о кући и селу.“⁴

Одсуство му је било одобрено, и провео је два семестра у Минхену, један у Прагу и један у Бечу ради етнологских и музеолошких студија. Познанство настало у Бечу, настављено је са сарадњом у Београду. То је било време упоредног метода у етнологији, па су и бечке колеге Симе Тројановића проучавале културу народа на Балкану. Тако је професор Артур Хаберланд током својих истраживања 1908. године боравио у Етнографском музеју у Београду, где је фотографисао предмете из музејске збирке, а затим путујући до Скадра – могуће и са Симом Тројановићем, јер у Етнографском музеју у Београду се чувају и предмети и фотографије које је Сима Тројановић у то време набавио – фотографисао је људе и призоре по Србији, купујући уснут разноврсне предмете. По повратку у Беч, предао их је Аустријском етнографском музеју, који је заправо и основало Бечко антрополошко друштво. Резултате својих истраживања објавио је 1917. године.⁴ После професора Хаберланда, у Србији је истраживао и професор Шневајз, 1912. године, такође купујући предмете и фотографишући.

¹ АС МПС ф. 29 р. 125/903

² Весна Бижић Омчикус. *На почетку: др Сима Тројановић, истраживач, научник и први чувар Етнографског музеја*. Београд 2002.

³ АС МПС ф. XXVI р. 184/1900

⁴ Dr Arthur Haberlandt. *Kulturwissenschaftliche Beiträge, zur Volkskunde von Montenegro. Albanien und Serbien*. Wien 1917.

У Аустријском етнографском музеју у Бечу налази се тренутно 114 предмета из Србије. Највећи број их је из Ваљева, а затим и с Косова, и то из Митровице и из Призрена.⁵ У Бечу постоје два етнографска музеја: Аустријски етнографски музеј (нем. *Österreichisches Museum für Volkskunde*), у ком се чувају предмети из области које су некада биле под доминацијом Хабсбуршке монархије и у Етнолошком музеју (нем. *Museum für Völkerkunde*), у ком се чувају предмети из прекоокеанских култура. У време истраживања српског етнографског наслеђа у Аустријском етнографском музеју, обављале су се припреме за њихово сједињавање и пресељење предмета из Аустријског етнографског музеја у нову зграду, укључујући и грађу пореклом из Србије.

Керамика из Србије, набавила екипа проф. Хаберланда 1916. године у околини Митровице, на Косову

⁵ Попис свих предмета налази се у Одељењу за документацију Етнографског музеја у Београду. Називе предмета превела је с немачког Вања Балаша.

Claudia Peschel-Wacha, кустоскиња збирке керамике у Аустријском етнографском музеју, Беч (нем. Österreichisches Museum für Volkskunde)

Vesna Bižić Omčikus

**SERBIAN ETHNOGRAPHIC HERITAGE
AT THE AUSTRIAN ETHNOGRAPHIC MUSEUM
(ÖSTERREICHISCHES MUSEUM FÜR VOLKSKUNDE) IN VIENNA**

Summary

The article is the part of the project “Searching for the Serbian ethnographic treasure in Diaspora”. This project is aimed to collate a list of objects originating in Serbia, but now found in non-Serbian museums. From 2003 until 2009 the oldest Serbian ethnographic material, now kept at the Russian Ethnographic Museum in Sankt Petersburg, as well as the objects originating in Serbia now in the Slovenian Ethnographic Museum in Ljubljana and the Ethnographic Museum (Néprajzi Múzeum) in Budapest, have been discovered and documented, and also at the Austrian Ethnographic Museum (Museum für Volkskunde) in Vienna.